

**D. D. Emanuelis Gonzalez Tellez, In Inclyta Salmanticensi
Academia Collegii Majoris Conchensis Alumni, &
antiquioris vespertinæ Sacrorum Canonum Cathedræ
propriarii Interpretis; in Pinciano Sanctæ ...**

Additis Notis uberioribus ab Historia, & Chorographia

Complectens Librum Tertium

González Téllez, Emanuel

Francofurti Ad Moenum, 1690

Caput XVII. Idem (a) Acconen. Episcopo.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74526](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74526)

Hoc tamen tempus probationis non erat adeo diligenter servandum, ut laxari, aut restringi nequiret, juxta mores, & devotionem ipsius novitii: unde D. Gregorius dum accepisset, nonnullos monachos parum religiosè viventes, ad biennium probationem ipsorum protraxit, ut refertur in cap. *monasteriis* 19. *questi.* 3. & è contrario ferventiori novitio anni probationem relaxari posse statuerunt S. Fructuosus cap. 21. *sua regula*, ibi: *Quod si quilibet conversus, bonus, ac puris moribus emens, Abbas, vel aliorum fratrum spiritualium fuerit iudicio comprobatus, pro merito, & puritate sua conscientia celerius poterit fratrum consortiis misceri, secundum quod Abbas, vel fratrum optimorum censuerit deliberatio faciendum.* Sic ille. Idem permittit regula S. Ferreoli cap. 5. *Si quis*, inquit, *veniat Religionem expetens monasterium intraturus, nisi anni circulus, vel certè si Abbatì visum fuerit aliquantulum temperare, antequam sex menses dierum numero compleantur, in monachorum contubernio non jungatur.* Similiter regula Ternatensis cap. 21. ibi: *Nisi expleto anno nullus mutare habitum permittatur, si petentis tanta fuerit compunctio, si hoc sibi supplicatione assiduè exorat non negari, quod uni fideliter poscenti conceditur, non quasi licitum habeatur.* Celerius quoque Arelatensis, contrahi & extendi novitiatu tempus permittit cap. 3. sic: *Vni ex senioribus tradita, annum integrum in eo quo venit habitu, perleveret. De ipso tamen habitu mutando, vel lecto in schola habendo sit in potestate Prioris, & quomodo personam, vel compunctionem viderit, ita vel celerius, vel tardius*

studeat imperare. Sed tempus hoc non erat simpliciter necessarium, sed tantum sub ea conditione, nisi novitius, & Religio renuntiarent: unde professio emissa pendente tempore probationis, valida erat. *capite constitutionem, hoc titul.* in 6. ibi: *Professio expressio, vel tacite fieri potest licite intra annum.* Quo modo accipiendus est textus in cap. *officii*, de elect. Sed hoc totum abrogatum est constitutione Concilii Trident. *sess.* 25. *de regul. cap.* 15. ubi cavetur: ut in quacunque religione, tam virorum, quam mulierum, nullus ad professionem admittatur, si minori tempore quam per annum in probatione perstiterit: professio autem antea facta nulla sit, nullumque habeat juris effectum. Unde hodie nulla admittitur hujus anni probationis laxatio, seu renunciatio. Plura pro ipsius capitis illustratione adduxerunt Sanchez *lib.* 5. *summa*, cap. 4. num. 19. Suarez *tom.* 3. *de relig. lib.* 5. *cap.* 12. Castropalao *tom.* 3. *disput.* 1. *de statu relig.* punct. 2. §. 1. Basil. *de matrim.* lib. 9. *cap.* 9. num. 6. Diana *part.* 3. *tract.* 2. *resol.* 57. & *part.* 5. *tract.* 5. *resol.* 18. Lezana *tom.* 4. *verbo Professio*, Zypæus *ad hunc tit.* *respons.* 3. Hieronymus Garcia *tom.* 1. *polit. tract.* 2. *difficult.* per tot. qui varios casus in utroque foro resolvit. Et an per annum probationis necessariò debeat novitius desere habitum monasticum, & habitare intra claustra monasterii, latè examinat Gibalinus *de clausura* *disput.* 2. *cap.* 2. §. 3. *ex num.* 61. Et an de momento ad momentum annus computari debeat, ita ut non admittatur parvas materias, nec per horam, noviter & fusè disputat Narbona in *Horograph.* *hora* 1. n. 49.

CAPUT XVII.

Idem (a) Acconen. Episcopo,

Sicut nobis ex parte tua propositum, quidam clericus, cum ægritudine nimia laboraret, quasi de morte securus, & de recuperanda sospitate desperans, habitum canonicorum regularium petiit, & accepit, ea in susceptione habitus exprimens, ac promittens, quæ solent in hujusmodi repromitti: sed nec ad Ecclesiam transit, utpote infirmitate gravatus; nec bonis suis uti cessavit. Postmodum verò sospitate receptâ post xv. annos, & ultra, videntibus, & scientibus venerabili fratre nostro Archiepiscopo, & dilecto filio Priore, & Canonicis Ecclesiæ (b) Nazaren. à quibus habitum susceperat regularem; tu, licet eo tempore, quo habitum susceperat, in Ecclesia Nazaren. Prioris sollicitudinem exerceres, immemor eorum, quæ facta fuerant circa ipsum, in Acconen. cum Canonicum susceperat. Quia verò quid super hoc facere debeas, per nostras expositas literas edoceri, fraternitati tuæ duximus respondendum, quod si regularem habitum se postulante susceperat, & ad observationem religionis (c) canonicæ suæ se professione ligavit, ad resumendum habitum ecclesiasticum est districtione cogendus; cum quod tanto tempore extra Canonicam manserit, non in excusationem ejus, sed in majoris transgressionis augmentum merito valeat allegari. Dat. Later. x. Kalend. Januar.

NOTÆ.

- (a) **A**cconen.] Ita etiam legitur in tertia collectione, sub hoc titulo, cap. 3. & in epistolis Innoc. Colonie editis, fol. 245. ex quo registro restituo literam hujus textus. De Acconensi dicecesi jam nonnulla notavi in cap. finali, de sepulchris.
- (b) **Nazaren.**] Nazareth. legendum est. Na-

zareth pulchra quondam, & florens Gallæ civitas, Christi Domini in primis conceptione, educatione, ejusque matris B. Virginis Mariæ habitatione clarissima, omni hodie ornatu, & cultu destituta, ac suis penè ruinis sepulta, vix humilem, & abjectum refert pagum. Præter collapsas enim domos, arcus, murosque ve-

tustos, ac viles aliquot domunculas, Maurorum habitacula, nihil est quod cernas. Haec in foveis structa, intus, & foris lapidibus sine calce temere sepiuntur. Situm tamen habet pulcherrimum & amoenissimum, posita in colle montis cultissimi, & nitidissimi, ut refert Joann. Cotovicus in *itiner. Hierosolym. lib. 3. cap. 6.* Habuit olim Canonicos regulares sub B. Augustini regula, & habitu degenres, ut tradit Pennotus *lib. 2. hist. canonic. regul. cap. 41. num. 4.*

(c) *Religionis canonice.* Ex his verbis facile constat, Canonicos regulares verè esse religiosos; quod & larè probat Pennotus *lib. 1. hist. canonic. regul. serè per tot. & nos dicemus in cap. 5. de stat. monach.*

COMMENTARIUM.

4. **EX** præsentis textu sequens communiter deducitur assertio: *Qui adversa valetudine capiens, etiam de salute desperans professionem emisit in aliqua Religione, in ea permanere cogitur.* Probat eam textus in *cap. ex transmissa, cap. quoad translationem, de renunc. capite porrectum, capite sicut, capite ad Apostolicam, hoc tituli, capite literaturam, de voto.* Petrus Damiani *opuscul. 16.* ubi gravissimè invehitur in Maurum Episcopum, eo quod ausus fuit asserere, eum qui in agitudine positus habitum monasticum suscepit; si convalescit, posse ad seculum redire. Probatque ex sacris Canonibus, & Toletano Concilio, non deferri sine peccato, quod sponte semel susceptum est; & ita concludit: *Ecce juxta Galefiani decreti sententiam, quacunquè occasione, etiamsi nulla interveniat mora probationis, quisquis religioso habitu semel induitur, funditus sibi reddendi ad seculum licentia denegatur.* Et *cap. 6. ibi: Aegrotos pariter, & incolumes eadem regula comprehendit, que non solum voluntariè, sed etiam involenter conversos, nullo etiam deceptoris machinationibus persuasos; in eodem proposito perseverare decernit.* Illustrant ultra laudatos in præsentis à Barbofa, Suarez *tom. 2. de relig. lib. 1. de essentia voti, cap. 7. & 8. & tom. 3. libro 6. cap. 4. Avendaño de metu lib. 2. cap. 21. num. 42. Basilii de matrim. cap. 29. num. 4. Thom. Sanchez in Decal. lib. 4. cap. 3. num. 4. Lugo de iustitia tom. 2. de contract. ingen. disputat. 22. sect. 7. num. 113. Balboa in præsentis, num. 7. de probat. D. Antonius Feloga in *cap. 1. de his que vi, in rar. decid. ex num. 44.**

5. **Sed** pro dubitandi ratione in hanc assertionem ita insurgo: *Votum ex se petit voluntatem, atque voluntariam deliberationem, ut probat P. Suarez dict. lib. 1. de voto, cap. 7.* unde necessariò debet intervenire voventis libertas: sed hæc deliberatio deest in ægroto ultimo languore depresso, iminò voluntaria redditur, quia nisi infirmus agitudine urgeretur, votum non amitteret; potius enim de salute cogitans vovit, ut eam recuperaret, & ad seculum rediret, quam ut adimpleret promissum: igitur cum deficiat deliberatio voluntaria, ad essentiam voti necessaria, in præsentis casu professio nullius momenti est. Augetur hac dubitandi ratio, nam ut infirmus actus humani propter metum, parum refert à quovis adhibeatur, dummodo is in

tercedat, *l. non interest, C. de his que vi: sed notum est, infirmitatem per se metum incutere, S. Leo sermone de passione Domini. ibi: Non enim posset Domino servus, & Magistro major esse discipulus, qui humane fragilitatis trepidationem non vinceret, nisi victor mortis ante timuisset.* Ergo licet in præsentis casu metus ab alio non incutiatur, cum tamen verè adsit, professio, nulla redditur. Facit argumentum, quod deducitur *ex l. 2. §. final. l. qui levande. ff. ad l. Rhodiam de jactu, ubi docetur, quod si dominus levande navis gratià, dum navis vento, & crispantibus undis jactatur, merces in mari projiciat, proprietatem earum non amittit, quia non animo derelinquendi jactavit.* Igitur similiter, cum ægroto languore depresso, antea vitæ memorià deterius, votum, aut professionem emittit, non creditur dominium sui ipsius alienasse, si convalescit.

6. **Quà** difficultate non obitante vera est præsentis decisio, pro cuius expositione sciendum est, quod licet voluntas coacta, voluntas sit, ut probavi in *cap. 1. de his que vi, quia propositum voluntatis nunquam potest esse omnino coactum, juxta D. Thom. 1. 2. quest. 6.* tamen interdum per coactionem quandam mortalem, que homini fieri solet per infirmitatem alicujus mali, vel ejus comminationem, ut illius vitandi causà vovendam, seu profitendum in aliqua religione inducatur, minuit voluntas; quia homo ratione illius vult, quod alias nolit, si libet esset à tali metu. Unde circa votum emissum ex simili vi, aut metu, sequentes casus distinguendi sunt. Primus est quando vis gravis infligitur directè ad extorquendum votum; quo casu constans est principium, votum non valere, *capite non est 15. quest. 1. capite præsentis 20. quest. 3. capite puella 20. quest. 1. capite si quid 14. quest. 5. cap. ultim. §. ex his 23. quest. 6. Trident. sess. 25. de regul. cap. 19. latè probant pluribus relatis Avendaño de metu lib. 2. cap. 10. à mem. 16. Valenzuela consil. 142. num. 7. Stephanus Durant. 99. juris quest. 4. Feloga in dict. cap. 1. ratiocin. ultim. num. 2. & 3. qui latè, & doctè prosequuntur alios casus, in quibus ex metu non ita gravi, aut reverentiali votum emittitur. Secundus casus est, cum votum fit propter metum proveniente ex naturalibus causis, veluti ex gravi morbo, ex naufragii periculo, & similibus; quo casu certum est, votum factum ex quocunque metu proveniente à causâ naturali, etiamsi gravissimus sit, non obstare quominus validum sit, obligetque ipsum voventem, ut docent cum D. Thoma prima secunda, quest. 6. articulo 6. Theologi supra relati, Suarez dict. lib. 1. de essentia voti, capite 7. Deinde sciendum est, infirmitatem corporis per se non includere dementiam, vel mentem non sanam, *l. senium. C. qui testamenta, l. 2. l. in adversa, ff. eodem tituli, cum quis possit corpore esse languens, & infirmitate opprimi, mente tamen sanus: quare ita languore depresso potest testamentum, & alios actus legitime facere, licet proximus morti sit, mortisque cogitatione turberetur, l. hac, §. ac cum humana, Cod. de testam. etiam in extremis constitutus sit, l. Seja, §. final. ff. de donat. causa mort. licet ejus confessioni non steterit in alterius præjudicium, l. 3. §. 1. ad Syllan. l. 4. ff. de iust. l. 39. ff. de pignor. l. 28. ff. ad Vellejanum.**

Hunnus ad *Trentl. disputat. 31. thesi 5. quest. 45. num. 6.*

7.
Traditur
ratio de-
cisionis.

Unde jam apparet vera ratio presentis assertio-
nis; nam quoties metus non est incusus gratiâ ex-
torquendi votum, sive proveniat à causa naturali,
sive libera, quantumvis gravissimus sit, non irritat
votum, quia tunc à nemine impellitur vovens ad vo-
tum emittendum, sed sponte sua vovendi medium
elegit: nam ille dicitur simpliciter, absoluteque
velle, qui actu absoluto, & efficaci aliquid eligit hîc,
& nunc, ut illud sua voluntate faciat, etiam simul
habeat simplicem displicentiam, quâ nollet id face-
re, si absque illo incommodo posset: ita verò se
habet, qui ex timore alicujus mali vult vivere; eli-
git enim hîc, & nunc hoc medium, tanquam sibi
conveniens, vel necessarium ad finem vitandi ma-
lum. Hoc autem nihil impedit ad valorem voti;
quia nec intentio illius finis reddit materiam illius
voti malam; ut per se notum est; nec etiam exclu-
dit, quin illa electio sit per actum proveniente ab
intrinsico appetitu, cum perfecta cognitione, &
judicio omnium circumstantiarum occurrentium;
in quo consistit, actum illum esse simpliciter vo-
luntarium; unde constituit hominem simpliciter,
& absolute volentem: nam voluntas coacta, volun-
tas est, *l. si mulier, §. penult. ff. quod metus causa.*
Est denique actus ille liber, quia non obstante me-
tu posset non fieri; unde confirmatur: nam si actus
esset de se malus, libertas illa ad peccandum morta-
liter sufficeret: ergo voluntas metu extorta sufficit
ad obligandum Deo per votum; nam eadem est
utrobique ratio, quam de peccatis attingit Augustinus
in *cap. merito 15. quest. 1. & quest. 24. in Nu-
mer.* dicens: *Peccata per metum commissa, non es-
se peccata volentium, sed volentium*, quia licet si
peccans aliàs nollet peccare, quia peccatum se-
cundum se, ac simpliciter spectatum illi displicet;
tamen hîc, & nunc liberè vult peccatum, ut medi-
um utile ad vitandum malum, quod metu immi-
net. Hæc autem ratio æquè de voto procedit; nam
voluntas, quæ sufficit ad obligandum hominem
diabolo, sufficit ad obligandum Deo.

8.
Dissolvi-
tur du-
bitandi
ratio.

Nec obstat dubitandi ratio suprâ adducta; nam
ut jam probavi, urgente ægritudine plena, & recta
deliberatio dari potest, sufficiens ad votum emit-
tendum, sicut ad alios actus humanos; & licet ita
ærotus aliàs nisi infirmitate impellente forsan non
voveret, tamen causa finalis fuit salus animæ, licet
impulsiva esset infirmitas corporis, metusque inde
proveniens; qui cum intrinsicè infligatur à causa
naturali, etiam si gravissimus sit, non obstat quo-
minus votum illâ occasione emissum valeat, & ob-
liget argumento textus in *l. si mulier 21. ff. de eo
quod metus*; ubi si mulier contra patronum suum
ingrata facta, sciens se ingratam, cum de suo statu

periclitabatur, aliquid patrono dederit, vel promi-
serit, ne in servitutem redigatur, cessat edictum;
quia hunc sibi metum ipsa infert: observat Glos-
sa ibi, *verbo Quia*, & latius prosequitur Cardinalis
Lugo de *justitia & jure tom. 2. de contrâ. in gener.
disput. 22. sect. 7. num. 156.* Nec obstat argumen-
tum deductum ab exemplo ejus, qui levandæ na-
vis gratiâ res suas projecit in mare; ejus enim longè
dispar est ratio. Nam qui levandæ onustæ navis
gratiâ res projecit, non habet animum ipsas abso-
lutè derelinquendi, nec ut amitteret, abjecit, sed ut
medius inter metum, & spem, cujus affinem con-
trarietatem eleganter depinxit Ant. Muretus *lib.
12. var. lect. cap. 6.* navim levaret, ne tempestate de-
pressa absorberetur, statim ac posset eâ cessante con-
quisiturus, & recuperaturus, ut expressere Con-
sulti in suprâ citatis juribus: qui verò ægritudine
oppressus votum emisit, totum se Deo obtulit, nun-
quam ad seculum rediturus, etiam si convalescit;
unde ex fine ipsius voci animum sese ipsum dere-
linquendi, ac nunquam recuperandi habuisse, no-
tissima præsumptio est, juxta Ulpianum sic aptissi-
me in proposito exponendum in *l. falsus 43. §. si
jactum, de furtis*, cum Accursio, & Antonio Fabro
in dicto *l. 2. §. final. ff. ad leg. Rhodiam, prope finem*:
hancque fuisse Ulpiani mentem ipsemet explicuit
Ulpianus ex Labeonis, & Cassii sententia in *l. si fi-
nita 15. §. si quis metus, ff. de damno infecto*: quem
in hanc rem noviter produco, & à dissensu vini-
co, quo à cæteris peritis descivisse putatur.

Supra traditis adhuc obstat textus in *cap. Gon-
saldus 17. quest. 2.* ubi Gonsaldus Presbyter inquit
mitatis languore depressus monachum se fieri pro-
misit? & tandem Alexander II. negavit, eum
verè monachum factum fuisse: ergo quia professio
emissa ægritudinis tempore nulla est. Pro cujus
difficultatis solutione dicendum est, Summum
Pontificem in eo textu negasse Gonsaldum mo-
nachum non esse ob metum ex ægritudine immi-
nentem; sed quia per annum probationis vellem,
& vitam monasticam non peregerat: unde ex eo
textu rectè à contrario sensu deducitur, accedenti-
bus aliis professionis solemnitatibus, prætextu ægri-
tutinis professionem ejus tempore emissam non
vitiari, ut deducunt Suarez *dict. cap. 7. num. 7.*
Feloga suprâ, num. 50. & alia pro ipsius textus in-
terpretatione adduxi in *cap. ex transmissa, de re-
nunciatione.*

Deinde obstat textus in *cap. in presentia, de pro-
bat. in cujus serie supponitur, votum religionis*
factum ab ærototo deberi post convalescentiam in-
novari: igitur quia à principio nullum fuit ob ægri-
tutinis metum. Cui difficultati respondendum
est, ea verba, *Quod voti facti paritens, &c.* non es-
se Pontificis, sed partis allegantis, ubi notavi.